

УДК 721.012.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-2-7>**Тетяна МАРТИНЮК,**

orcid.org/0000-0001-8104-4993

аспірант III курсу кафедри дизайну середовища
Харківської державної академії дизайну і мистецтв
(Харків, Україна) 17tane4k@gmail.com

ШРИФТОВА КОМПОЗИЦІЯ, ЇЇ ОСНОВНІ ВИДИ В ДИЗАЙНІ СЕРЕДОВИЩА

У статті досліджуються шрифтові композиції, їх основні види в дизайні середовища. Шрифтові композиції широко використовуються в дизайні навколишнього середовища. Це – пам'ятні дошки, вивіски, написи на упаковках та етикетках промислових товарів тощо. Написи мають не тільки інформаційне значення, але і створюють естетичну якість середовища проживання людини.

Роль шрифтових композицій в оздобленні сучасних інтер'єрів безперервно зростає, що є об'єктивним результатом розвитку матеріального середовища. Великого значення набувають шрифтові композиції, де напис не тільки носить функціональний чи інформаційний характер, але й бере активну участь у композиції усього середовища і несе психологічне та емоційне навантаження.

Автором виділено три основні види шрифтових композицій, такі як: фронтальна шрифтова композиція, об'ємна шрифтова композиція та глибино-просторова шрифтова композиція. Дана стисла характеристика кожного з видів та наведені приклади їх використання в дизайні інтер'єрів.

Фронтальна шрифтова композиція відрізняється невеликою глибиною і переважно фронтальним розташуванням літер, наприклад: інформаційні стенди, шпалери, декоративна штукатурка з рельєфними фрагментами композиції. Сприймається спереду. Таким чином, вона наближається за своїм пластичним характером до площинної композиції. Але на відміну від неї, складається не просто з фактурних або рельєфних площин, а з глибинних або розділених в плані елементів.

Об'ємна шрифтова композиція – форма, що має відносно замкнену поверхню і сприймається з усіх боків. Об'ємна композиція завжди взаємодіє із навколишнім середовищем. Середовище може збільшувати або зменшувати виразність однієї і тієї ж шрифтової композиції з огляду з різних боків.

Глибино-просторова шрифтова композиція складається з матеріальних елементів, обсягів, поверхонь і простору, а також інтервалів між ними. Даний вид шрифтової композиції сьогодні набуває популярності у вирішенні інтер'єрів.

Автор робить висновок, що тема шрифтових композицій в дизайні середовища сьогодні набуває все більшої популярності, а ось її дослідженість не висока, що робить дану тему актуальною сьогодні.

Ключові слова: композиція, шрифт, дизайн інтер'єру, фронтальна шрифтова композиція, об'ємна шрифтова композиція, глибино-просторова шрифтова композиція.

Tetiana MARTYNIUK,

orcid.org/0000-0001-8104-4993

Postgraduate Student of the 3rd course at the Department of Environment Design
Kharkiv State Academy of Design and Arts
(Kharkiv, Ukraine) 17tane4k@gmail.com

FONT COMPOSITION ITS MAIN TYPES IN DESIGN ENVIRONMENT

The article investigates font compositions, their main types in the design of the environment. Font compositions are widely used in environmental design. These are commemorative plaques, signs, inscriptions on packages and labels of industrial goods, etc. Inscriptions are not only informative, but also create an aesthetic quality of human habitat.

The role of font compositions in the decoration of modern interiors is constantly growing, which is an objective result of the development of the material environment. Font compositions are of great importance, where the inscription is not only functional or informative, but also takes an active part in the composition of the whole environment and carries a psychological and emotional load.

The author singles out three main types of font compositions, such as: frontal font composition, three-dimensional font composition and depth-space font composition. A brief description of each of the species and examples of their use in interior design.

The front font composition differs in small depth and mainly frontal arrangement of letters, for example: information stands, wall-paper, decorative plaster with relief fragments of a composition. Perceived from the front. Thus, it is close in its plastic nature to the planar composition. But in contrast, it consists not just of textured or embossed planes, but of deep or divided in terms of elements.

A three-dimensional font composition is a form that has a relatively closed surface and is perceived from all sides. The three-dimensional composition always interacts with the environment. The environment can increase or decrease the expressiveness of the same font composition from different angles.

Deep-spatial font composition consists of material elements, volumes, surfaces and space, as well as the intervals between them. This type of font composition is gaining popularity today in interior design.

The author concludes that the theme of font compositions in the design of the environment today is becoming increasingly popular, but its research is not high, which makes this topic relevant today.

Key words: composition, font, interior design, front font composition, three-dimensional font composition, depth-spatial font composition.

Постановка проблеми. Сьогодні роль шрифтових композицій та шрифтів в цілому набуває все більшої популярності у проектуванні дизайну інтер'єрів. Французька індустріальна компанія TABISSO пропонує колекції меблів у формі літер алфавіту, цифр та знаків пунктуації для персоналізації інтер'єрів. Дизайнер-декоратор Елізабет Руре використовує у своїх проектах шрифтові композиції, спираючись на всесвітньо відомі вислови та цитати, надаючи інтер'єрам змістовності та влучного відображення характеру господарів. Роль шрифтів простежується і у масивних архітектурних будівлях, яскравим прикладом є школа у Калькутті, в якій фасад повністю оздоблений величезними об'ємними літерами з волоконармованого пластика, що допомогло візуально ідентифікувати будівлю й додати їй виразності та упізнаності.

Аналіз досліджень. У навчальній праці Л. Н. Безухова, Л. А. Юмагулова «Шрифт в роботі архітектора» (Л. Н. Безухова, Л. А. Юмагулова., 2007: 96) висвітлюються значення шрифтів у сучасному світі, їх використання. У сучасному світі надписи оточують нас усюди, назви різних громадських будівель, вивіски магазинів, меморіальні дошки, різноманітні знаки та ін. Зовнішня реклама активно включилася в архітектуру міста.

Г. О. Парахаєв у своїй дисертаційній роботі «Принципи і методи художнього проектування текстильних композицій» (Г. О. Парахаєв, 2009: 17) приділяє увагу вивченню питання виникнення і розвитку основних історичних етапів писемності з виділенням її естетичних аспектів. При аналізі графічних орнаментальних композицій, побудованих на основі шрифтів та знаків (символів, пиктограм, знаків алфавіту і тд.), стає зрозуміло, що це один із найбільш швидко розвиваючий напрям в графічному дизайні.

О. Генісаретського, Е. Бізунова «Теорія дизайну. Теоретичні та методологічні дослідження в дизайні» (Генісаретский О. И., Бізунова Е., 2004: 29) – цей випуск праць ВНДІТЕ складається з двох збірок, об'єднаних в одній книзі. У них опубліковані архівні матеріали теоретичних і методологічних досліджень в області дизайну, що

проводилися в лабораторії загальнотеоретичних проблем відділу теорії і методів художнього конструювання ВНДІТЕ в період 1965–1968 років. Матеріали представляють собою практично закінчені, цілісні дослідження, пов'язані перш за все з системно-діяльнісним підходом до формування дизайну і його теорії як наукового засобу управління проектуванням. Опубліковані в хронологічному порядку, вони систематично і досить повно розкривають картину діяльності лабораторії. У передмові виявлені ідейно-концептуальні передумови проведених досліджень, охарактеризовано основні етапи діяльності лабораторії, представлені провідні авторські позиції.

А. В. Кучерова «Шрифт як компонент професійного становлення студентів на заняттях по основам дизайну» (А. В. Кучерова, 2004: 44) – у статті розглядаються теоретичні основи шрифту як важливої частини в професійному становленні студентів педагогічного коледжу на заняттях з основ дизайну. У даній статті визначені основні знання, вміння і навички, здібності, які необхідні студентам для роботи над шрифтом і шрифтовими композиціями, для навчання учнів шрифту.

Стаття М. Н. Долгіх «Технологія проектування декоративних шрифтів: від ідеї до результату» (М. Н. Долгіх, 2018: 67) присвячена розкриттю технології проектування декоративних шрифтів. Показана технологія проектування декоративних шрифтів із застосуванням аналогових і цифрових інструментів. Виявлено та обгрунтовано, що творчий інтерес у шрифтового дизайнера можуть викликати як фігуративні, так і абстрактні мотиви. Позначаються можливі сфери застосування освоєної технології проектування декоративних шрифтів.

У статті С. А. Белова і Л. В. Чуйко «Декоративний шрифт» (С. А. Белова і Л. В. Чуйко, 2013: 29) розглядаються різновиди декоративних шрифтів XIX ст., прийоми їх оформлення, стилістичні ознаки. Декоративність шрифту надає необхідні художні якості оформлення книги і є важливим засобом роботи фахівця в області графічного дизайну. Придбання навичок роботи з декоративними шрифтами.

О. Л. Голубева у книзі «Основи композиції. Навчальний посібник» (О.Л. Голубева, 2001: 12) підіймає проблеми композиції, її закономірності, прийоми, способи вираження і гармонізації. У даній книзі зроблена спроба в доступній формі розглянути основи композиції, дотримуючись авторською методикою викладання дисципліни. Автор переконаний, що навчання основам композиції базується на глибокому знанні і осмисленні творчого досвіду, накопиченого людством в галузі культури. У книзі описані закони та засоби гармонізації композиції, її види і специфіка кожного виду.

У статті К. О. Вітчинкіна «Обґрунтування засобів проектування як одного з видів засобів дизайну» (К. О. Вітчинкіна, 2013: 8) розглядаються різноманітні підходи до визначення засобів дизайну як основи дизайнерського проекту та процесу проектування, подається аналіз засобів проектування як одного з видів засобів дизайну. Аналізуються особливості, види засобів проектування. Також розглядається, що саме повинні знати та уміти студенти, майбутні дизайнери, для оволодіння засобами проектування та застосування їх у проектній діяльності.

У дисертаційній роботі В. Я. Даниленко «Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури ХХ ст» (Даниленко В. Я., 2002:13) розглянуто термінологію та основні параметри, що становлять понятійний підмурівок даної праці. Висвітлено двоїсту сутність дизайну з огляду на глобалізаційну та національну його складові частини й окреслено основні особливості дизайну в різних регіонах світу. За цими матеріалами здійснено дослідницьку проекцію дизайну України на загальносвітове тло художньо-проектної культури.

Мета статті полягає у визначенні та класифікації основних видів об'ємних шрифтової композиції в дизайні інтер'єру.

Виклад основного матеріалу. Мода на тривимірні літери, слова і символи прийшла до нас із західних інтер'єрів порівняно недавно. Але вже встигла завоювати шанувальників. Спочатку букви використовувалися виключно для святкового декору. Але поступово гірлянди «3 днем народження» і «Ласкаво просимо додому» стали затримуватися в інтер'єрах на тижні, а то і місяці. Це не дивно – людям хотілося зберегти відчуття свята, особливо до цього прагнули діти. Так з'явилися дерев'яні літери, з яких збиралися імена батьків, домашньої тварини й цілі фрази. Виявилось, дітей за допомогою декору можна мотивувати до читання, а дорослим іноді

потрібно нагадування, що спальня – саме місце для «мрії», «любові» і «сну». Подібні текстові таблички – відносно нове віяння, а ось мода на великі літери виникла ще років 30 назад завдяки мешканцям перших лофтів. У колишніх фабричних приміщеннях селилися виключно креативні люди, здатні розгледіти арт-об'єкт практично в будь-якому предметі. Так, наприклад, вони віддирали величезну букву зі старої вивіски. Букву очищали і підключали до електрики – готовий оригінальний світильник. Зараз модні декораторські магазини рясніють подібними речами. Для дитячої, на мій погляд, найкраще підійдуть м'які текстильні літери. Дитина напевно захоче їх помацати. У спальні будуть доречні романтичні неонові написи (К. О. Вітчинкіна, 2013: 36).

У застосуванні шрифту в архітектурі існує ряд специфічних проблем і особливостей. Для забезпечення синтезу шрифту та архітектури необхідно враховувати характер будівлі, роль та характер напису на цьому будинку, її емоційну та функціональну роль, а також масштаб тексту та будівлі, умови утримання тексту з окремих точок, умови освітлення та ін.

Інтер'єр – це організація внутрішнього простору будівлі, що являє собою оглядово обмежене, штучно створене середовище, яке забезпечує нормальні умови життєдіяльності людини. Специфіка інтер'єрів полягає в розмаїтті функцій тих чи інших об'єктів. Це житлові і громадські будівлі, й для кожного з них визначаються особливості формування їхнього інтер'єру.

Проектування інтер'єрів здійснюється за допомогою архітектурних і будівельних креслень, найважливіші з яких такі: план, горизонтальний розріз будівель із вказівкою стін і перегородок, обладнання і меблів, проекція стін зі світильниками тощо; розгортка фасаду кожної стіни та умовне зображення загального виду інтер'єру.

Спираючись на досягнення будівельної науки для внутрішньої обробки приміщень, широко використовуються як традиційні матеріали (камінь, дерево, скло, кераміку), так і сучасні матеріали. Вибираючи той чи інший матеріал, необхідно прагнути створити композицію.

Композиція (від лат. Compositio – складування, зв'язок), побудова художнього твору, надаючи єдності і цілісності, обумовлена його змістом, характером і призначенням. Розрізняють три основні види композиції: фронтальну, об'ємну, глибинно-просторову. Такий розподіл умовний, оскільки на практиці ми маємо справу з поєднанням різних видів композиції.

На основі розглянутих загальних правил композиції інтегруємо їх у розгляд шрифтових композицій у середовищному дизайні та розглянемо приклади.

Фронтально-площина шрифтова композиція в дизайні середовища

Найпростішим різновидом шрифтової фронтальної композиції є площинна композиція. Характерною ознакою площинної композиції є розподіл в одній площині елементів форми в двох напрямках по відношенню до глядача: вертикальному і горизонтальному, наприклад, інформаційні стенди, тканини, килими, шпалери, картини, розписи на стінах, фасади будівель і т.д. Фронтальна шрифтова композиція відрізняється невеликою глибиною і переважно фронтальним розташуванням літер (Генисаретский О. И., Бизунова Е., 2004: 117). Сприймається спереду. Таким чином, вона наближається по своєму пластичному характеру до площинної композиції. Але на відміну від неї, складається не просто з фактурних або рельєфних площин, а з глибинних або розділених в плані елементів. Ці елементи відокремлюються від задньої фронтальної площини, висуюються вперед, розташовуючись на відстані один від одного. Вони розглядаються вже не як рельєфні, а як просторові форми. В архітектурній композиції цим формам надається значення обсягів, звернення своєю головною фронтальною площиною до глядача. При побудові фронтально-просторової шрифтової композиції в середовищному дизайні слід враховувати ряд важливих умов.

Перше – конфігурація форм. Вона виражається в зіставленні різних за формою і розміром шрифтів і їх розташуванню. Чим чіткіші це зіставлення, тим характер фронтально-просторової композиції виразніше.

Друга важлива умова – ритмічна побудова шрифтової композиції. Специфічним тут є використання в якості композиційного засобу порядку зміщення просторово-площинних шрифтів відносно один одного і утворення декількох ритмічних груп. Із них і складається проста або складна фронтально просторова композиція.

Третє – графічно-пластичне моделювання елементів. Ґрунтується ця умова на виразній грі силуетів, фактур, рельєфів і різної графіки – написів, знаків, кольорових площин тощо. Близьке розташування елементів один до одного зумовлює цілісність фронтально-просторової композиції. Однак воно ж часом є причиною проявів в ній монотонності. У цілях усунення останньої потрібно досягнути у шрифтовій композиції пластичної різноманітності форм. При надмірній ж їх

різноманітності фронтально-просторова композиція руйнується. Таким чином, головним завданням в її побудові стає встановлення відмінності між елементами при досягненні їх єдності.

Об'ємна шрифтова композиція в дизайні середовища

Об'ємна шрифтова композиція – форма, що має відносно замкнуту поверхню і сприймається з усіх боків. Об'ємна композиція завжди взаємодіє з навколишнім середовищем. Середовище може збільшувати або зменшувати виразність однієї і тієї ж шрифтової композиції з огляду з різних боків. Характеризується розвитком просторових елементів у трьох координатних напрямках при дотриманні їх компактності. В архітектурних шрифтових композиціях розвиток в глибину часто превалює. Характер дизайнерських об'ємно-просторових шрифтових композицій підкреслюється глибинним розташуванням різних за своїми пластичними властивостями шрифтів – лінійних, площинних і об'ємних. Об'ємно-просторова шрифтова композиція сприймається, як правило, з різних боків, хоча часті випадки її переважно сприйняття з однієї або двох сторін, наприклад в умовах односпрямованого руху. Глядач знаходиться, як правило, зовні об'ємно-просторової форми – це можуть бути меблі у формі шрифту, конструкції декоративні й функціональні, підвісні світильники та ін. В об'ємно-просторовій шрифтовій композиції має місце більш складне, ніж в об'ємній композиції, планувальне рішення. Воно ґрунтується на різному просторовому розташуванні шрифтових елементів, наприклад, поставили крісло у формі букви на фоні стіни зі шпалерами з принтом шрифтів. Вибір виду часто обумовлюється конкретною архітектурно-планувальною ситуацією, в яку включається об'ємно-просторова шрифтова композиція. Характер шрифтової композиції розглянутого виду також розкривається в пластичному моделюванні включених в неї шрифтових елементів. Прийоми такого моделювання багато в чому схожі з тими, які мають місце при розробці об'ємної форми. Але є і своя специфіка. Зокрема, в ній чітко розкриваються домінуючі властивості різних просторових елементів – їхня конфігурація, розташування, силует і членування. При цьому вирішуються такі композиційні завдання:

- 1) виявляється загальний вигляд геометричних просторових шрифтових форм (кубичних, циліндричних, пірамідальних і ін.);
- 2) розташуванням підкреслюється статичний або динамічний характер шрифтової композиції;

3) гостро поєднуються в просторі різні пластичні форми (об'ємні, площинні і лінійні).

При успішному вирішенні цих та подібних їм завдань досягається гранична виразність побудови об'ємно-просторової шрифтової композиції. Велике значення в цій побудові має широке використання різних графічно-пластичних засобів, зокрема кольору, фактури і рельєфу (Генисаретский О. И., Бизунова Е., 2004: 287). У зв'язку з таким використанням виникають труднощі в упорядкуванні в об'ємно-просторовій композиції значної кількості різних за властивостями шрифтових елементів. Їх подоланню сприяє чітка планувальна організація простору, а також єдиний характер включених у нього пластичних шрифтових елементів одного або декількох влучно скомбінованих шрифтів.

Глибинно-просторова шрифтова композиція в дизайні середовища

Складається з матеріальних елементів, обсягів, поверхонь і простору, а також інтервалів між ними. Даний вид шрифтової композиції сьогодні набуває популярності у вирішенні інтер'єрів. Характеризується переважним розвитком в глибину і сприйняттям зсередини. Остання ознака зумовлює її важливе художнє значення в дизайнерській творчості. Виражається воно в широкому включенні різних пластичних шрифтових форм у глибинному просторі. Його протяжність визначається відношенням глибини простору до ширини. При відношенні менш ніж 1:1 простір характеризується як відносно неглибокий (поперечний), при відношенні більш ніж 1:1 – як глибокий (поздовжній). При відношенні, рівному 1:1, – середньої глибини. Важлива композиційна ознака, або художня властивість глибинного простору – відкритість. Ступінь відкритості виражається ставленням глибини простору до висоти обмежуючих його площин (М. Н. Долгих, 2018: 18). Якщо відношення більше ніж 2:1, то простір вважається відкритим, якщо менше – замкнутим. Цілоком виправдано уточнення цих даних у зв'язку зі зверненням до масштабної характеристики простору і його підрозділом на необмежену (відкрите) і обмежену (Замкнутий). Велика протяжність і повна відкритість властива зовнішньому простору. Обмежене по протяжності і відкритості, в тому числі і по вертикалі, простір виступає як внутрішній. При домінуванні висоти над шириною і глибиною просторова композиція носить вертикальний характер. При відносно невеликій висоті вона набуває рис горизонтального простору. При рівних значеннях основних координатних параметрів обмежуючих площин – кубічного.

Часткове підвищення або зниження висоти веде до збагачення просторової композиції. У побудові глибинно-просторової, як і об'ємно просторової шрифтової композиції, велику роль відіграє планування. Це побудова ґрунтується на різному розташуванні елементів в горизонтальній площині. Глибинно-просторова композиція відрізняється розгорненням. Можна виділити три основних її види: осьова, променева і центрична. Види планувань можуть бути суміщені, утворюючи складну планувальну систему розташування шрифтових просторових елементів. Важливою стороною планувальної організації глибинного простору є формування його композиційного центру. Цей центр виявляється своїм чільним становищем щодо другорядних елементів просторової шрифтової композиції. Таке становище може виражатися у трьох основних видах:

- 1) центр виділяється як вертикальна вісь, навколо якої розташовуються другорядні шрифти,
- 2) центр замикає горизонтальну вісь, по боках якої розташовуються другорядні шрифтові елементи,
- 3) формування центру відбувається на основі асиметричного розташування навколо нього підлеглих шрифтових елементів.

Планувальний характер глибинного простору виявляється також за рахунок його різного членування по горизонтальній площині. Виділяються три основні види такого членування: по глибині, ширині і вільне членування – в різних координатних напрямках. Кожен такий вид визначає свій характер побудови глибинно-просторової шрифтової композиції. Перший – розкриття в ній перспективних планів (лаштунків), їх різне розташування по глибині (наближення або видалення). Другий – освіту поздовжніх осей – «нефів». Третій – формування так званого перетікає простору, в якому окремі зони розташовуються вільно, проникаючи один в одного. Часто планування ґрунтується на поєднанні різних видів. Якщо врахувати можливість зміни геометрії планувальних форм, то можна говорити про розмаїття і множинність варіантів планувальних побудов глибинно-просторових шрифтових композицій. Головна композиційна задача тут полягає в тому, щоб ці побудови придбали свій чіткий, яскраво виражений пластичний характер. Для виявлення глибини простору часто недостатньо підкреслення початкового і кінцевого його кордонів. Потрібні проміжні членування просторово-обмежувальних площин у вигляді вертикальних виступів – «пілястр» або «лаштунків» з інтервалами між ними, причому в такій кількості і роз-

мірі, за яких забезпечується їх чіткий відлік у просторі. Перебільшення або применшення кількості і розмірів цих членувань веде до порушення композиції, цілісності глибинного простору або, навпаки, до прояву її монотонності. Найбільш успішно проблема вирішується при виявленні передніх, середніх і задніх планів шрифтової композиції. Глибина, виражена перспективою, може бути візуально змінена за рахунок штучного зниження і підвищення, а також нахилу і повороту площин у бік лінії горизонту або перспективної точки сходу. Так само вона візуально збільшується або зменшується за допомогою штучного скорочення або розширення інтервалів. З урахуванням рішення тих чи інших художніх завдань внутрішній простір, подібно зовнішньому, може бути піддано необхідному графічно-пластичному моделюванню. Проводиться це моделювання за рахунок використання різних композиційних засобів: членування і фактурно-рельєфної обробки площини, використання на них написів і знаків. Зміни можуть стосуватися різних координатних параметрів простору – його «верху» і «низу», бічних площин. Використання коштів побудови композиції підпорядковане рішенням часто протилежних за значенням завдань, наприклад, зниження і підвищення простору, його розширення і звуження та ін. Складні завдання, природно, вимагають поєднання засобів, побудови більш складної просторової шрифтової композиції (С. А. Белова і Л. В. Чуйко, 2013: 33). Не існує жодних готових рецептів і обов'язкових правил у використанні закономірностей і засобів шрифтової композиції. Вивчення законів композиції саме по собі, безперечно, не може замінити живої творчості, творчої інтуїції. Разом із тим знання цих законів дає ту професійну підготовку, без якої неможлива професійна робота. Уміння малювати навіть найскладніші шрифти ні в жодному разі не рівнозначне знанню художньої конструктивної грамоти. Необхідно знати закономірності, згідно з якими будується шрифтова композиція для використання у будь-якому просторі.

Висновки. У дизайні сучасного середовища зростає роль окремих шрифтових елементів, що є об'єктивним результатом розвитку матеріальної культури. Великого значення набувають шрифтові композиції, де напис не тільки носить функціональний чи інформаційний характер, а й бере активну участь у композиції усього середовища й несе психологічне та емоційне навантаження. Сьогодні роль шрифтових композицій та шрифта в цілому набуває все більшої популярності в проектуванні дизайну інтер'єрів.

У ході роботи над статтею було виділено три основні види шрифтових композицій в дизайні середовища, такі як: фронтально-площина, об'ємна та глибино-просторова шрифтова композиція.

Найпростішим різновидом шрифтової фронтальної композиції є площинна композиція. Характерною ознакою площинної композиції є розподіл в одній площині елементів форми у двох напрямках по відношенню до глядача: вертикальному і горизонтальному, наприклад, інформаційні стенди, тканини, килими, шпалери, картини, розписи на стінах, фасади будівель і т.д. Фронтальна шрифтова композиція відрізняється невеликою глибиною і переважно фронтальним розташуванням літер, наприклад: інформаційні стенди, шпалери, декоративна штукатурка з рельєфними фрагментами композиції. Сприймається спереду. Таким чином, вона наближається за своїм пластичним характером до площинної композиції. Але на відміну від неї, складається не просто з фактурних або рельєфних площин, а з глибинних або розділених у плані елементів. Ці елементи відокремлюються від задньої фронтальної площини, висуваються вперед, розташовуючись на відстані один від одного.

Об'ємна шрифтова композиція – форма, що має відносно замкнену поверхню і сприймається з усіх боків. Об'ємна композиція завжди взаємодіє з навколишнім середовищем. Середовище може збільшувати або зменшувати виразність однієї і тієї ж шрифтової композиції з огляду з різних боків. Глядач знаходиться, як правило, зовні об'ємно-просторової форми, це можуть бути меблі у формі шрифту, конструкції декоративні й функціональні, підвісні світильники та ін. В об'ємно-просторовій шрифтовій композиції має місце більш складне, ніж в об'ємній композиції, планувальне рішення. Воно ґрунтується на різному просторовому розташуванні шрифтових елементів, наприклад, поставили крісло у формі букви на фоні стіни із шпалерами із принтом шрифтів.

Глибинно-просторова шрифтова композиція складається з матеріальних елементів, обсягів, поверхонь і простору, а також інтервалів між ними. Даний вид шрифтової композиції сьогодні набуває популярності у вирішенні інтер'єрів. Характеризується переважним розвитком у глибину і сприйняттям зсередини. Остання ознака зумовлює її важливе художнє значення в дизайнерській творчості. Виражається воно в широкому включенні різних пластичних шрифтових форм у глибинному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шрифт в роботі архітектора / Л. Н. Безухова, Л. А. Юмагулова. Москва : «Архитектура-С», 2007. 160 с., Іл. ISBN 5-9647-0111-6.
2. Принципи і методи художнього проектування шрифтових текстильних композицій / Г. О. Парахаєв ; Всеросійський научно-дослідницький інститут технічної естетики. Москва, 2009.
3. Генисаретский О., Бизунова Е. Теория дизайна. Теоритические и методологические исследования в дизайне. Москва : Издательство Школы Культурной политики, 2004. 373 с.
4. Кучерова А. В. «Шрифт як компонент професійного становлення студентів на заняттях по основам дизайну». *Омський науковий ВІСНИК*. № 3 (98). 2011. С. 192–195.
5. Долгих М. Н. «Технологія проектування декоративних шрифтів: від ідеї до результату». *ВІСНИК Томського державного університету, Культурологія і мистецтвознавство*. 2018. № 30. С. 43–47.
6. Белова С. А. і Чуйко Л. В. «Декоративний шрифт» Омський державний технічний університет. Культурологія і мистецтвознавство. Омск. 2013. С. 203–206.
7. Голубева О. Л. у книзі «Основи композиції. Навчальний посібник». Москва : «Образотворче мистецтво», 2001.
8. Вітчінкіна К. О. «Обґрунтування засобів проектування як одного з видів засобів дизайну». *Вісник ХДАДМ*. Харків, 2013. С. 12–14.
9. Даниленко В. Я. Академія класичної дизайнерсько-мистецької освіти. Технічна естетика і дизайн. Харків, 2002. 186 с.

REFERENCES

1. Shryft v roboti arkhitekora / L. N. Bezukhova, L. A. Yumagulova. [Font in the work of an architect] - Moscow: "Architecture-C", 2007. - 160 p., Il. - ISBN 5-9647-0111-6 [in Ukrainian]
2. Pryntsypy i metody khudozhn'oho proektuvannya shryftovykh tekstyl'nykh kompozytsiy / H.O. Parakhayev. [Principles and methods of artistic design of font textile compositions / G.O. Parakhaev] All-Russian Research Institute of Technical Aesthetics - Moscow 2009. [in Ukrainian]
3. Genisaretskiy O. I., Bizunova Ye. - Teoriya dizayna. Teoritecheskiye i metodologicheskiye isledovaniya v dizayne. [Theory of design. Theoretical and methodological research in design.] - M.: Publishing House of the School of Cultural Policy, 2004. - 373 p. [in Russian]
4. A.V. Kucherova «Shryft yak komponent profesiynoho stanovlennya studentiv na zanyattiyakh po osnovam dyzaynu» [Font as a component of professional development of students in the basics of design"] Omsk Scientific Bulletin №3 (98) 2011. P.192-195. [in Ukrainian]
5. M.N. Dolhikh «Tekhnolohiya proektuvannya dekoratyvnykh shryftiv: vid ideyi do rezul'tatu» [Technology of designing decorative fonts: from idea to result] BULLETIN of Tomsk State University, Culturology and Art History. 2018. № 30. P.43-47. [in Ukrainian]
6. S.A. Byelova i L.V. Chuyko «Dekoratyvnyy shryft» [Decorative font" Omsk State Technical University] Culturology and Art History - Omsk. 2013. pp. 203–206. [in Ukrainian]
7. O.L. Holubyeva v knyzi «Osnovy kompozytsiyi. Navchal'nyy posibnyk» [O.L. Golubev in the book "Fundamentals of composition. Textbook"] Moscow 2001" Fine Arts ".[in Ukrainian]
8. K.O. Vitchynkina «Obgruntuvannya zasobiv proektuvannya yak odnoho z vydiv zasobiv dyzaynu» [Substantiation of design tools as one of the types of design tools] Visnyk, KhDADM, Kharkiv 2013. P. 12-14. [in Ukrainian]
9. Danylenko V.YA. Akademiya klasychnoyi dyzayners'ko-mystets'koyi osvity. Tekhnichna estetyka i dyzayn. [Academy of Classical Design and Art Education. Technical aesthetics and design] - Kharkiv, 2002. - 186p. [in Ukrainian]